

3. Kontrolli

Mitkä tahot hallitsevat meitä ja muokkaavat meistä sen, mitä olemme? Tietysti valtiovalta, jonka alaisuuteen olemme syntyneet, mutta myös uskonnot ja kirkot, koululaitos sekä etenkin media vaikuttavat meihin.

Meillä itsellämme on yllättävän vähän mahdollisuuksia vaikuttaa omaan kehitykseemme. Etenkin lapsina ja nuorina olemme kuin muovailuvahaa, jota nämä neljä tahoa manipuloivat kukin omien tarkoitusperiensä mukaan. Luonnollisesti myös oma perhe ja ystävät vaikuttavat meihin, mutta hekin ovat kasvaneet näiden samojen instituutioiden vaikutuksen alaisina ja vahvistavat usein vain valtainstituutioiden vaikutusta meihin.

Aiemmin Suomessa – ja edelleen monissa maissa – vallan jakoivat hallitus, kirkko, kauppiaat ja puolustusvoimat. Tämän näkee helposti monien vanhojen kaupunkien torien ympäriltä: yhdellä laidalla on hallituksen rakennus, toisella kirkko, kolmannella kauppa ja pankki ja viimeisellä laidalla pääesikunta. Näin nämä neljä instituutiota ilmensivät valtaansa. Suomessa kirkko ja pääesikunta ovat sittemmin siirtyneet syrjempään, ja niiden tilalle on noussut lisää liiketalouden edustajia.

Kautta vuosisatojen setaho, jonka torni torin laidalla oli korkein, kontrolloi ja riisti kansaa eniten. Millä instituutiolla on nykyään korkein torni ja suurin valta yhteiskunnassamme? Kuka omistaa maailman metropolien korkeimmat tornit? Se on iso raha, johon kuuluvat kansainväliset pankit, vakuutusyhtiöt, muut suuryhtiöt sekä rikkaat sijoittajat. Media tukee ison rahan pyrkimyksiä, ja siksi media on tärkeä työkalu, jonka avulla iso raha pysyy vallassa.

Pysyvä muutos

Vanhempina monet meistä yrittävät kehittää itseään henkisesti ja fyysisesti. Saatamme onnistua hetkellisesti, mutta usein muutos jää pinnalliseksi ja lyhytaikaiseksi. Se on kuin laihdutuskuuri, jonka jälkeen olemme vuoden päästä kaksi kiloa painavampia kuin sen alussa.

Todellinen pysyvä muutos on vaikea saavuttaa kahdesta syystä. Ensinnäkin nuo yllä mainitut instituutiot ovat aivopesseet meidät perusteellisesti. Se, millaisiksi ne muokkaavat meidät nuorina, on melko pysyvä tila.

Toinen syy muutoksen vaikeuteen on se, että nämä instituutiot hallitsevat elämäämme raudanlujalla otteella kehdosta hautaan. Niillä on kaikki elämäämme säätelevät langat käsissään. Iso raha ja media markkinoivat meille tavaraa ja roskaruokaa, pitäen meidät puoliväkisin velkaantuneina ja ylipainoisia, vaikka kuinka yrittäisimme muuttaa elämäämme. On jopa sanottu, että terveydenhuolto pitää meidän sairaina, jotta lääketeollisuus vaurastuu. Valtiovalta puolestaan pitää veroilla ja erilaisilla maksuilla huolen siitä, ettemme pääse vaurastumaan liikaa. Jos poikkeamme normista, meidät palautetaan häikäilemättä takaisin ruotuun. Harva pysähtyy kyseenalaistamaan näiden instituutioiden vaikutusta itseensä.

Suomen Kuvalehden pääkirjoituksessa **Pois politiikan ja tieteen poteroista** pohdittiin filosofi Pekka Himasen kestävän kasvun mallin raporttia näin:

Raportin tarkoitus oli liikauttaa seisovia vesiä ja synnyttää uusia ajatuksia. Seurauksena oli kuitenkin sivistymätön ja leimaava keskustelu, jossa akateemiseen auktoriteettiin nojaten juututtiin väittelemään itse idean kannalta toissijaisista asioista, kuten todistelun ja teoretisoinnin pätevydestä. Moukat riemuitsevat mediassa, kun pääsevät ristiinnaulitsemaan. Eikä politiikan tekijöiden tarvitse ajatella mitään uudestaan.

Hyökkäyksellään raporttia vastaan omiin poteroihinsa juuttuneet voivat olla oikeassa – eikä mitään uutta tarvitse pohtia tai toteuttaa. Näin toisinajattelijat pidetään aisoissa ja kaikki kehitys pysähtyy. Rakentava kritiikki on aina hyvästä, mutta liian moni, niin noviisi kuin asiantuntija, on valmis ampumaan kaiken uuden alas esittämättä tilalle omia

järkeviä ideoitaan. Sokealla alas ampumisella pyritään kontrolloimaan ja pysäyttämään (pelottava) muutos.

Vapaus

Sallivatko yhteiskunta, koululaitos, uskonnot ja media meille vapauden? Uskonnot ja kirkot syöttävät meille omaa käsitystään vapaudesta. Yleisesti ottaen kirkot ovat kaikkein kauimpana vapaudesta. Ne ovat kääntäneet pyhät kirjansa palvelemaan itseään, ja seurakuntalaisista on tullut kirkkojen ahneuden kustantajia. Tärkeät pyhät kirjat kertovat anteeksiannosta, hyväksymisestä, vapaudesta ja auttamisesta, mutta useimmat kirkot käyttäytyvät juuri päinvastoin. Ne sotivat, riistävät, kieltävät, riitelevät ja ovat tekopyhyyden pesiä. Myös Suomessa kirkon sisällä konservatiiviset ja liberaalit tahot riitelevät kiivaasti keskenään siitä, mihin suuntaan kirkkoa tulisi kehittää. Jeesus sanoi: ”Talo, joka riitautuu itsensä kanssa, ei voi pysyä pystyssä.” Tämä on nykykirkon kohtalo. On aika erottaa kirkko ja valtio toisistaan ja lopettaa kirkollisveron periminen, näin pelastamme suomalaisen kristinuskon, joka on suuri osa meidän kulttuuriperintöämme.

Media puolestaan tuputtaa meille sellaista vapautta, jota mainostajat haluavat meille myydä. Lähes kaikkien matkailumainosten yhtenä teemana on vapauden tunne. Samoin uusi auto tai vene lupaa meille vapautta, onnea ja autuutta. Pukeudumme, syömme, juomme, harrastamme ja asumme juuri niin kuin media määrää. Media myy meille elämäntavan, jota on käytännössä mahdoton saavuttaa. Se syöttää meille ajatusta, että voisimme olla vapaita ja elää jännittävää, menestyksen täyteistä elämää – kunhan vain ostamme oikeat tuotteet. Mainoksilla media saa meidät tyytymättömiksi nykyiseen elämäämme ja ohjaa meitä etsimään jännittäviä harrastuksia, ottamaan tatuointeja, ostamaan kalliita autoja ja viimeisimpiä muotivaatteita tai älypuhelimia. Mutta nuo asiat eivät pysty poistamaan tyytymättömyyden tunnetta. Tavarahan haaliminen kääntyy meitä vastaan ja luo vain lisää tyytymättömyyttä. Emme voi olla samaan aikaan sekä tyytyväisiä että tyytymättömiä elämäämme. Materia ei luo vapautta vaan vangitsee. Useimmiten, mitä enemmän sinulla on omaisuutta, sitä lujemmin olet sen vanki. Omaisuutesi määrittää sinut.

Suomessa lehdistöllä on nimellinen vapaus. Jokaisella lehdellä sekä radio- ja tv- asemalla on kuitenkin oma poliittinen suuntauksensa, jonka mukaisia uutisia ne julkaisevat. Myös mainostajat säätelevät median sisältöä. Muutama vuosi sitten homoseksuaaleista ei saanut sanoa mitään hyvää – nykyään ei saa sanoa mitään pahaa. Sama koskee uskontoja: vielä muutama vuosikymmen sitten Suomessa ei saanut arvostella luterilaista kirkkoa, se oli synti. Nyt sitä voi arvostella vapaasti. Silti on edelleen olemassa uskontoja, joita ei saa kritisoida, sillä siitä voi seurata jopa kuolemalla uhkaaminen, kuten tapahtui Tanskassa julkaistujen Muhammed-pilapiirrosten yhteydessä. Valkoista rotua saa haukkua vapaasti, mutta valkoinen ei saa

sanoa mitään negatiivista muista roduista. Jos joku toimittaja tai lehti kirjoittaa jotain yleisestä linjasta poikkeavaa ja negatiivista, siitä seuraa yleensä välitön sakinhivutus. Valtiovalta puuttui Kärkkäisen kauppaketjun mainoslehteen, jossa oli radikaaleja terveyttä koskevia ja juutalaisvastaisina pidettyjä kirjoituksia. Koronan aikana ei saanut esittää minkäänlaista, edes rakentavaa kritiikkiä. Ja mikä pahinta, tämä määrättiin ulkomailta, ei Suomesta käsin. Tämä ei ole sananvapautta.

Traditiot on usein valjastettu ihmisten kontrollointiin. Monissa kulttuureissa etenkin naisia pidetään kurissa traditioiden avulla. Esimerkiksi nainen ei saa olla seksuaalisesti vapaa, mutta mies saa. Lähes kaikki naisten ja miesten roolit perustuvat traditioihin, jotka miehet ovat luoneet.

Valtiovallan suuri byrokraattinen koneisto on kuin iso eläin, joka kasvaa ja elää omaa elämänsä. Se elää luomalla lisää turhia lakeja, sääntöjä, maksuja, veroja, valvontaa ja vapauden rajoittamista.

Terve elämä

Tukevatko yhteiskunta, kirkot, koululaitos ja media lisääntymistä ja tervettä elämää? Monien valtioiden kohdalla vastaus on kielteinen. Monissa maissa ihmiset ovat yksin terveysongelmiensa kanssa.

Suomessa asiat ovat suhteellisen hyvin. Meillä on toimiva, vaikkei täydellinen terveydenhuoltojärjestelmä.

Suomen terveydenhuollon kohdalla on syytä pohtia seuraavia kysymyksiä: Onko terveydenhuollossamme päällekkäisyyksiä ja haaskausta? Onko terveydenhoito yhtä hyvää koko maassa, vai saako hyvää hoitoa vain isoissa kaupungeissa? Ovatko lääkkeet ja ravintolisät edullisia, sallitaanko vaihtoehtoiset parannuskeinot, ja onko meillä riittävästi ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa? Kituuko ja kuoleeko ihmisiä leikkausjonoissa? Huolehdataanko Suomessa riittävästi psyykkisistä ongelmista kärsivistä, syrjäytyneistä, alkoholisteista, ylipainoisista lapsista ja sairaista vanhuksista? Tehdäänpö vanhuksille samat toimenpiteet ja palvelut kuin nuoremmille, vai keskittykö terveydenhuolto pääasiassa siihen, että työväestö saadaan nopeasti takaisin töihin? Onko oikein, että vanhus joutuu kärsimään kipeän lonkkansa kanssa, koska keinonivel annetaan työikäiselle?

Onko koululaitos huolissaan lasten henkisestä hyvinvoinnista, vai onko se enemmän kiinnostunut tuottamaan rattaita yhteiskunnan koneistoon? Opettaako se lapsille hyvän terveyden perusteita, kuntoilun merkitystä ja muita tärkeitä käytännön taitoja? Sallitaanko lasten masentua, oireilla ja lihoa koulustressin ja jatkuvan kilpailun takia?

Media on kiinnostunut terveydestämme vain siksi, että se voi myydä meille tuotteita ja palveluja. Sitä ei kiinnosta niiden terveellisyys tai haitallisuus. Terveys on medialle toissijaista – raha on ainoa asia, josta se välittää.

Kasvu ja menestys

Tukevatko yhteiskunta, kirkko, koululaitos ja media todellista kasvua ja menestystä? Päinvastoin – ne estävät meitä löytämästä elämämme tarkoitusta. Kirkko kouluttaa meistä Luterilaisia tunnollisia työntekijöitä. (Toisaalta, se on kouluttanut meistä myös yleisesti ottaen tunnollisia, ahkeria ja rehellisiä, ja tämä on tietenkin hyvä asia. Vaikkakin, valitettavasti kaikki nämä arvot ovat yhä enemmän kateissa suomalaisten nykyisestä elämästä.) Koululaitos puskee meidät kaikki saman muotin läpi ja kouluttaa meistä kuuliaisia työmuurahaisia. Todelliset kykymme ja halumme tukahdutetaan.

Valtiovalta kontrolloi yrittämistä omista syistään. Luulemme, että yrityssäännöt on luotu turvallisuuden vuoksi – ja osa niistä tietysti onkin – mutta monet säännökset ovat ison, tehottoman byrokraattisen koneiston luomia turhia määräyksiä, jotka tukahduttavat yrittäjyyttä. Yrittäjät eri aloilta sanovatkin usein, että tuntuu siltä kuin valtiovalta yrittäisi tehdä yritystoiminnasta tahallaan mahdollisimman vaikeaa. Entinen EU:n talouskomissaari Olli Rehn totesi Suomen Kuvalehdessä, että yritysten edustajat kokevat kilpailukykyä haittaavan enemmän EU-sääntöjen 28 erilaista sovellusta kuin itse EU-säännöt.

Asuntokauppojen varainsiirtovero on hyvä esimerkki siitä, kuinka verotus vaikuttaa suoraan arkeen negatiivisesti. Veroa nostettiin maaliskuussa 2013. Englannissa tehdyn tutkimuksen mukaan kahden prosentin korotus varainsiirtoverossa vähentää kotitalouksien muuttohalukkuutta noin 30 %. Myös suomessa asuntoja ei vaihdeta tarpeeksi usein perheen kasvaessa tai pienentyessä, mikä johtaa siihen, että asunnot ovat usein liian pieniä tai liian suuria. Monesti asutaan myös liian kaukana työpaikoista, koska veron vuoksi ei kannata vaihtaa asuntoa. Tämä vaikuttaa suoraan yksilön hyvinvointiin ja mahdollisuuksiin menestyä. Jos vero kerättäisiin järkevämmällä tavalla, ihmiset voisivat vapaammin muuttaa työn perässä ja vaihtaa asuntoja tarpeidensa mukaan.

Alkoholin kulutusta valtiovalta kontrolloi monin tavoin. Alkoholilainsäädäntöä säädettäessä valtio saattaa toki ajatella kansanterveyttä, mutta päätöksiin vaikuttavat myös verotulot. Itse asiassa verotulot tuntuvat usein olevan tärkeämpiä kuin kansalaisten hyvinvointi. Suomen Kuvalehti kirjoitti:

Suomi on tehnyt alkoholilla kolme suurta ihmiskoetta. Vuonna 1969 maitokauppaan tuli keskiolut, vuonna 1995 siideri ja lonkero, ja vuonna 2004 vapautettiin matkustajatuonti EU-maista. Joka kerta kulutus kasvoi ja maksasairauksien määrä nousi. Kuolleisuuden

kasvu ja muut alkoholin aiheuttamat ongelmat – väkivalta, työpoissaolot, perheongelmat, sairaudet – ovat kallis hinta, jonka kansalaiset ja yhteiskunta joutuvat näistä verotuloista maksamaan.

Kenen etua valtiolta ajatteli löysentäessään alkoholin saatavuutta? Seuraava alkoholikoe on edessä, kun viinit sallitaan myytäväksi ruokakaupoissa. (Sekin on jo historiaa. Ja nyt keskustellaan Alkon monopolin rikkomisesta, ja alkoholin koti kuljetuksesta. Ajatellaanko tässä kansan, vain isojen panimojen, ulkomaalaisten viinakauppiaiden hyvää?)

Valtiolta kontrolloi rahankäyttöämme sallimalla kauppojen aukiolon iltaisin ja sunnuntaisin. Jokainen tunti, jonka kaupat ovat auki, merkitsee lisää kuluttamista. Monissa maissa kasinot on sallittu vain, koska ne tuovat lisätuloja turismin ja verojen muodossa – sillä ei ole väliä, että paikalliset vanhukset tuhlaavat eläkkeensä pelikoneisiin. Myös Suomessa RAY:n peliautomaatit löytyvät paraatipaikalta jokaisesta ostoskeskuksesta. Kaikki tämä on suunniteltu sinun hyväksi, jotta voisit menestyä, olla terve ja onnellinen vapaa suomalainen.... tai ehkä tämä ei siitenkään ole sinun hyväksi!

Media tukee omannäköistään menestystä, jossa maallisella mammonalla ja tavaralla on keskeinen rooli. Ilman viimeisintä muotia, harrastuksia ja autoa emme ole mitään. Etenkin televisio, musiikkivideot ja elokuvat muokkaavat arvomaailmaamme ja vaikuttavat jopa oikeustajuumme. Nykyään ei juuri ole väliä, millä keinoin menestys saavutetaan.

Nykyään näkee etenkin tosi-tv-ohjelmissa ihmisiä tekemässä asioita, joita edes hulluimmat eivät olisi tehneet 10–20 vuotta sitten. Hetkellisen kuuluisuuden vuoksi ollaan valmiita tekemään aivan mitä tahansa. On paljon säälittäviä tapauksia, joissa ihmisten tarve pysyä lööpeissä on tuhonnut heidän elämänsä. Median voima on armoton.

Tyytyväisyys

Kuinka moni meistä on todella vapaa ja tyytyväinen elämäänsä? Arkisesti tyytyväisiä ja näennäisesti vapaita ihmisiä on paljon, mutta aidosti vapaita ja tyytyväisiä ihmisiä on hyvin vähän. Suurin syy tähän on se, että meille ei sallita vapautta ja tyytyväisyyttä.

Aidosti vapaa ihminen ei ole johdettavissa. Hän ajattelee omilla aivoillaan eikä häntä voi manipuloida uskomaan valtiovallan tai muiden tahojen hölynpölyä. Hän ei juokse uusimpien villitysten perässä eikä osta turhaa tavaraa. Siksi hän on vaarallinen näille tahoille. Häntä ei voi kontrolloida!

Asioita pohdittavaksi

Mitkä instituutiot ovat vaikuttaneet kaikkein eniten sinun elämääsi – koulu, rippikoulu, partio vai jokin muu aatteellinen tai uskonnollinen nuorisotoiminta? Mitkä niistä vaikuttivat sinuun positiivisesti, mitkä negatiivisesti? Mitkä tahot vaikuttavat sinuun kaikkein eniten tänä päivänä – hallitus, uskonto, media vai jokin järjestö tai aate? Miten ne vaikuttavat ajatteluusi ja arkeesi? Oletko niiden luoman harhan vanki? Kykenetkö katsomaan elämääsi ja maailmaa ilman yllä mainittujen tahojen ja instituutioiden luomaa harhan filttäreitä? Miten voisit päästä niiden vaikutuksen alta, jotta voisit elää elämäsi tarkoitusta?

Elämä ei ole odottamista, toivomista ja haaveilemista, se on tekemistä, olemista ja joksikin tulemistä. Se on sitä mitä aiot tehdä sen jälkeen kun olet lukenuttämän. — Mike Dooley

www.uad-malli.org